

Obsah

Úvod	9
1 Žáci s narušenou komunikační schopností ve vzdělávacím procesu	11
1.1 Funkční charakteristika cílové skupiny žáků s narušenou komunikační schopností	11
1.1.1 Kategorie/členění cílové skupiny s narušenou komunikační schopností	12
1.1.2 Specifika vývoje žáků s narušenou komunikační schopností	13
1.2 Limity vyplývající z charakteristiky narušené komunikační schopnosti . . .	15
1.2.1 Vývojová dysfázie	15
1.2.2 Dyslálie	18
1.2.3 Poruchy plynulosti řeči	19
1.2.4 Mutismus	20
1.3 Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopnosti .	21
1.3.1 Možné formy a organizace vzdělávání	21
1.3.2 Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základní školy v souvislostech předmětových oblastí	22
1.4 Podoba podpůrných opatření u žáků s NKS	22
1.4.1 Podpůrná opatření u vývojové dysfázie	22
1.4.2 Podpůrná opatření u dyslálie	28
1.4.3 Podpůrná opatření u poruch plynulosti řeči	28
1.4.4 Podpůrná opatření u mutismu	29
1.5 Příklad z praxe	30
1.6 Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků s narušenou komunikační schopností	35
1.7 Literatura	36
2 Žáci se specifickými (vývojovými) poruchami učení ve vzdělávacím procesu	39
2.1 Funkční charakteristika žáků se specifickými (vývojovými) poruchami učení	39
2.1.1 Kategorie/členění cílové skupiny	41
2.1.2 Specifika vývoje u žáků s SPU	43
2.2 Limity vyplývající z charakteristik specifických poruch učení a možnosti jejich ovlivnění	45
2.3 Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s SPU	46
2.4 Podpora podpůrných opatření u žáků se specifickými poruchami učení . .	48
2.4.1 Úprava prostředí a organizace výuky	48
2.4.2 Formy a metody práce, modifikace obsahu vzdělávací nabídky . . .	50
2.5 Příklad z praxe	52
2.6 Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků s SPU	55
2.7 Literatura	55

3	Žáci se sluchovým postižením ve vzdělávacím procesu	59
3.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků se sluchovým postižením	59
3.1.1	Kategorie cílové skupiny žáků se sluchovým postižením	59
3.2	Limity vyplývající z charakteristik sluchového postižení	66
3.2.1	Dopady sluchové ztráty do výchovy a vzdělávání	66
3.2.2	Dopady sluchové ztráty do oblasti socializace	68
3.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků se sluchovým postižením	69
3.3.1	Vzdělávání ve školách zřízených pro žáky se sluchovým postižením	70
3.3.2	Inkluzivní vzdělávání žáků se sluchovým postižením	71
3.4	Podpůrná opatření pro žáky se sluchovým postižením – podoba podpůrných opatření	73
3.5	Příklady z praxe	80
3.6	Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků se sluchovým postižením . .	87
3.7	Literatura	88
4	Žáci se zrakovým postižením ve vzdělávacím procesu	91
4.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků se zrakovým postižením	91
4.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny žáků se zrakovým postižením . . .	91
4.1.2	Specifika vývoje dětí se zrakovým postižením	93
4.1.3	Specifika motorického vývoje u dětí s vrozeným zrakovým postižením	96
4.2	Limity vyplývající z charakteristik zrakového postižení	96
4.2.1	Možnosti kompenzace limitů	97
4.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků se zrakovým postižením	98
4.3.1	Metodická specifika vzdělávání žáků se zrakovým postižením	100
4.4	Podoba podpůrných opatření u žáků se zrakovým postižením	103
4.5	Formy a metody práce u žáků se zrakovým postižením	104
4.6	Příklad z praxe	107
4.7	Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků se zrakovým postižením . .	109
4.8	Literatura	110
5	Žáci s poruchami intelektového vývoje ve vzdělávacím procesu	113
5.1	Funkční charakteristika cílové skupiny poruch intelektového vývoje	113
5.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny poruch intelektového vývoje . . .	114
5.1.2	Specifika vývoje dětí s poruchami intelektového vývoje	114
5.2	Limity vyplývající z charakteristik poruch intelektového vývoje	115
5.2.1	Dopady poruch intelektového vývoje do výchovy a vzdělávání	115
5.2.2	Dopady do socializace žáků s poruchou intelektového vývoje	117
5.2.3	Možnosti kompenzace limitů u žáků s poruchou intelektového vývoje	117
5.2.4	Možnosti kompenzace limitů v oblasti výchovy a vzdělávání	117
5.2.5	Možnosti kompenzace limitů v oblasti socializace	118
5.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s poruchami intelektového vývoje . . .	119
5.4	Podoba podpůrných opatření u žáků s poruchami intelektového vývoje . .	122
5.5	Příklad z praxe	126
5.5.1	Stručné zhodnocení dosavadní edukační historie na ZŠ	127
5.5.2	Popis specifík edukace v předmětových oblastech	127

5.6	Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků s poruchami intelektového vývoje	130
5.7	Literatura	131
6	Žáci s poruchou autistického spektra ve vzdělávacím procesu	133
6.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků s poruchou autistického spektra	133
6.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny	134
6.1.2	Specifika vývoje	135
6.2	Limity vyplývající z charakteristik poruch autistického spektra	136
6.2.1	Dopady na výchovu a vzdělávání	138
6.2.2	Dopady na socializaci	139
6.2.3	Možnosti kompenzace limitů	139
6.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s poruchou autistického spektra	140
6.3.1	Možné formy a organizace vzdělávání	140
6.3.2	Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základní školy	142
6.4	Podoba podpůrných opatření pro žáky s poruchou autistického spektra	142
6.4.1	Úprava (přístupnost) prostředí a organizace výuky	143
6.4.2	Formy a metody práce	144
6.4.3	Úprava vzdělávacích obsahů	145
6.4.4	Asistent pedagoga a další osoby ve vzdělávání	146
6.4.5	Individuální vzdělávací plán	147
6.4.6	Didaktické a kompenzační pomůcky (příp. rehabilitační)	148
6.4.7	Předměty speciálně pedagogické péče	148
6.5	Příklady z praxe	149
6.6	Stručná pedagogická diagnostika – checklist	154
6.7	Literatura	155
7	Žáci s tělesným postižením a chronickým onemocněním ve vzdělávacím procesu	159
7.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků s tělesným postižením a chronickým onemocněním	159
7.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny	159
7.1.2	Specifika vývoje	169
7.2	Limity vyplývající z charakteristik tělesného postižení a chronického onemocnění	170
7.2.1	Dopady na výchovu a vzdělávání	170
7.2.2	Dopady na socializaci	171
7.2.3	Možnosti kompenzace limitů	172
7.2.4	Léčba (terapie) tělesných (motorických) postižení a chronických onemocnění	173
7.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s tělesným postižením a chronickým onemocněním	178
7.3.1	Možné formy a organizace vzdělávání	179
7.3.2	Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základních škol v souvislostech předmětových oblastí	181

7.4	Podoba podpůrných opatření u žáků s tělesným postižením a chronickým onemocněním	182
7.4.1	Úprava (přístupnost) prostředí	183
7.4.2	Formy a metody práce	183
7.4.3	Úprava – modifikace vzdělávacích obsahů	184
7.4.4	Asistent pedagoga	184
7.4.5	Individuální vzdělávací plán	185
7.4.6	Didaktické a kompenzační pomůcky	186
7.4.7	Předměty speciálně pedagogické péče	187
7.5	Příklad z praxe	188
7.6	Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků s tělesným postižením a chronickým onemocněním	194
7.7	Literatura	195
8	Žáci s dvojí výjimečností ve vzdělávacím procesu	199
8.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků s dvojí výjimečností	199
8.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny žáků s dvojí výjimečností	201
8.1.2	Specifika vývoje žáků s dvojí výjimečností	204
8.2	Limity vyplývající z charakteristik dvojí výjimečnosti	205
8.2.1	Dopady na vzdělávání	205
8.2.2	Dopady dvojí výjimečnosti na socializaci	205
8.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s dvojí výjimečností	206
8.4	Podoba podpůrných opatření pro žáky s dvojí výjimečností	208
8.5	Formy a metody práce, modifikace obsahu vzdělávací nabídky	209
8.6	Příklad z praxe	212
8.7	Souhrn postupů pedagogické podpory žáků s dvojí výjimečností	213
8.8	Literatura	214
9	Žáci s odlišným mateřským jazykem ve vzdělávacím procesu	217
9.1	Funkční charakteristika cílové skupiny žáků s odlišným mateřským jazykem	218
9.1.1	Kategorie/členění cílové skupiny	218
9.1.2	Specifika vývoje	220
9.2	Limity vyplývající z charakteristiky znevýhodnění odlišného mateřského jazyka	223
9.2.1	Dopady na výchovu a vzdělávání	223
9.2.2	Dopady na socializaci	225
9.2.3	Možnosti kompenzace limitů	225
9.3	Možnosti rozvoje a vzdělávání žáků s odlišným mateřským jazykem	226
9.3.1	Možné formy a organizace vzdělávání	226
9.3.2	Charakteristika vzdělávání na 1. stupni základní školy v souvislostech předmětových oblastí	227
9.4	Podoba podpůrných opatření pro žáky s odlišným mateřským jazykem	228
9.5	Příklad z praxe	232
9.6	Souhrn postupů pedagogické podpory u žáků s odlišným mateřským jazykem	234
9.7	Literatura	235

10 Žáci s problémy v chování a s poruchami chování a emocí	237
10.1 Klasifikace poruch chování a problémového chování	238
10.2 Specifika vývoje dětí s potížemi v chování	240
10.3 Limity vyplývající z charakteristik žáků s poruchami chování	243
10.4 Možnosti kompenzace limitů způsobených poruchami chování	246
10.5 Možnosti rozvoje a vzdělávání u žáků s poruchami chování a podoba podpůrných opatření	247
10.5.1 Úprava prostředí a metod práce	248
10.5.2 Trauma informovaný přístup	249
10.5.3 Podpora dalších pedagogických pracovníků a poradenského systému	249
10.5.4 Individuální výchovný plán	250
10.5.5 Didaktické a kompenzační pomůcky	250
10.6 Literatura	251
Závěr	253
Zavedené zkratky	255
Seznam tabulek a obrázků	257